

Предмет: **ОТВОРЕНО ПИСМО** поводом **90-ог Међународног дана задругарства у 2012 Међународној години задруга**

Поштовани

- Председниче Републике Србије Томиславе Николићу,
- Председниче Владе Републике Србије Др Мирко Цветковићу,
- Министре економије и регионалног развоја Небојша Ћирићу и
- Министре пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде Душане Петровићу,

Очекивао сам да ћете данас сва четворица или барем један од Вас четворице честитати свим задругарима у Србији 90-ти Међународни дан задругарства у 2012 Међународној години задруга!

Међутим, у средствима информисања о томе ниједне речи од ниједног од Вас!

Схватам и знам да постоје значајнија питања у Србији којима морате посвећивати Вашу пажњу и државничке активности. И Генерални секретар УН Бан Ки Мун такође има многобројне обавезе, али је ипак пронашао тренутак времена да барем потпише Поруку подршке за више од милијарде задругара који „граде економски бољи и социјално праведнији свет“ - међу којима су и десетине хиљада чланова различитих врста задруга у Србији и да „снажно поручи владама широм света да посвете више пажње и воде политику подршке задругама“ које су „боље подешене да служе као мотор локалног развоја“, доприносе „људском достојанству и глобалној солидарности“ и заиста раде „да изграде бољи свет“. (<http://www.coopseurope.coop/2012-coops-year/un-secretary-general-ban-ki-moon-says-co-operatives-build-better-world>)

Међутим, Међународни дан задругарства се од 1923. у оквиру националних задружних савеза и међународног задружног покрета а од 1995. године и под покровитељством Уједињених нација, а посебно у овој 2012-ој која је од стране Генералне скупштине УН проглашена и Међународном годином задруга, и обележава да би политичарима скренули пажњу на значај и потребе задругара, задруга, задружних сектора, задружних система и задружних покрета у њиховим земљама и шире.

Зато Вама четворици највиших државних функционера у Србији, задругарима и јавности упућујем следеће Отворено писмо:

Данас је 7. јули, прва субота у јулу – када већ 90 годину у континуитету задругари у свим државама света обележавају Међународни дан задругарства, који се од 1995. године (поводом 100 година од формирања МЗС) и у УН обележава као Светски дан задругарства (<http://2012.coop/en/media/news/90th-ica-international-day-co-operatives-7th-july-2012>).

Задружни покрет, као невладина организација основана 2010. године од групе универзитетских професора и других посленика који су посвећени задругарству (није задружни савез!), обележио је овај јубилеј 5. јула т.г. са презентацијом два рада: излагања председника Задружног савеза Европе Клауса Ниедерландера и излагања професора Миладина М. Шеварлића и Зорке Закић на Конференцији о кооперативама Балканских

земаља одржаној 3. јула т.г. у Подгорици (такође без присуства представника задружних савеза из Србије!?), али у присуству свега три представника великог броја позваних медија (ТАНЈУГ, Пољоиндустрија и портал ekonomija.org).

Главни савез српских земљорадничких задруга, са својим председником и родоначелником (оснивач прве Кредитне земљорадничке задруге у селу Враново код Смедеревске Паланке) и касније професором Задругарства на Пољопривредном факултету у Београду Михајлом Аврамовићем, био је један од 12 оснивача МЗС у Лондону 1895. године, а проф. Аврамовић и дугогодишњи члан Управе МЗС.

О значају учешћа задругара Србије у оснивању Међународног задружног савеза (МЗС) указује и чињеница да је на 31. Конгрес МЗС поводом јубилеја 100 година од оснивања (1995), упркос санкцијама СБ УН, позвана и делегација ЗС Југославије и ЗС Србије коју је предводио пок. проф. др Виден Ранђеловић, тадашњи председник ЗС Србије и професор Задругарства на Пољопривредном факултету. А знамо како је у време међународних санкција према СР Југославији које су трајале 4 године и 4 месеца и 4 дана (или и данас трају?) поступио чак и „политички неутрални“ Међународни олимпијски комитет!?

Међутим, задружни сектор и задружни савези у Србији данас не препознају и не користе привелигију оснивача МЗС, чак ни за помоћ у реструктурирању нашег запостављеног и политички анатемисаног трећег сектора привреде а камоли за интервенцију ове међународне институције код наших државних органа због запостављања или можда и избегавања решавања актуелних имовинско-правних и других питања без чијег решавања није могуће обезбедити амбијент за одрживо пословање задруга у свим секторима задругарства.

Иако је задругарство један од три Уставом РС загарантована сектора привређивања, задружна имовина у Србији (изузимајући чланске уделе задругара) није у власништву ни задруга а ни задругара, јер се још увек води као тзв. друштвена својина – која од 2006-те није ни уставна категорија, а задржана је једино у задругама јер политички режими током транзиције или нису имали идеју шта и како учинити са задружним сектором или актуелни политички режими желе да манипулише задругарима, сељацима и селом и да их и даље уништавају – што се и данас чини.

У нашој земљи је од 2005-те чак и забрањено оснивати поједине врсте задруга – нпр. штедно-кредитне, али је зато у Србији дозвољено да нам чак и највеће задружне банке у свету (Credit Agricole Bank као највећи глобални задружни систем – прва на листи www.global300.coop и Raiffeisen Bank – најстарија задружна банка у Европи и свету) свакодневно за кредите које нам одобравају од наше депоноване штедње обрачунавају камате које су у њиховим матичним земљама незамисливе!?

И поред свих неповољних услова, у Србији још увек битише преко 2.000 различитих врста задруга – од чега је 67% земљорадничких. А само у прошлој години је ликвидирано близу 200 земљорадничких задруга и два регионална задружна савеза у два аграрно најбогатија региона (Срем и Шумадија и Поморавље – овај други да иронија буде већа баш 12. јануара

2012-те коначном одлуком Апелационог суда у Крагујевцу на дан почетка свечаног обележавања 2012 Међународне године задруга!?)

При томе се заборавља да само земљорадничке задруге (33) у Србији запошљавају близу 7.000 радника или 80% укупног броја запослених у свим врстама задруга у Србији (2011). Толико не запошљава ниједна компанија у Србији, изузимајући државна јавна предузећа (Железнице Србије, ПТТ, ...) или јавне системе (образовање, здравство, полиција, војска, администрација, ...). Такође, 33 чине 60% укупног броја фирми у области социјалног предузетништва у Србији (УНДП, 2008).

Нажалост, 33 имају само 30-ак хиљада чланова и преко 100.000 коопераната од укупно 780.000 породичних газдинстава, а остварују више него скромних тек 1,5% БДВ Сектора А – Пољопривреда, шумарство и риболов. Зато је губитак државне касе само по основу тзв. сиве економије и ненаплаћеног ПДВ за аграрни репроматеријал и промет пољопривредно-прехрамбених производа око 160 милиона евра или додатних 2/3 аграрног буџета Србије!

Имовина 33 која је опљачкана и/или отуђена без накнаде од 1953. године до данас, према мојој процени, вреди преко 2 милијарде евра – а и данас је још увек предмет отуђења од многобројних актера: од појединих стечајних управника и њихове распродаје имовине стечајних дужника за потребе своје апанаже, преко судова који одредбу потоњег Закона о стечају (2009) не проглашавају незаконитом по основу несагласности са одредбом претходно значајно раније донетог Закона о задругама (1996), до Републичког геодетског завода чијим службама Устав РС (2006) није довољан аргумент да и у Србији постоји задружна својина и да је као такву морају и укњижити или, пак, Републичке Дирекције за имовину која (као у време ригидног комунизма!) присваја и распродаје задружну имовину преосталу после тзв. убрзаних стечајева! А у свим правно уређеним државама требало би, како је то и по нашем Закону о задругама из 1996-те прописано, да сва имовина преостала после стечаја буде враћена задружним савезима да би са истом оснивали нове задруге или да је дају на коришћење најближим задругама које би покривале и пословно подручје ликвидираних задруге.

Чак је и недобронамернима према задружном сектору привреде у Србији постало јасно да је изопштавање из реституције одузете или без накнаде преузете имовине које су генерације задругара стварале у протеклих 167 година само „додавање соли на живе ране српског задружног бића“, посебно у време када су и верске институције и наследници физичких лица дочекали да барем формално буду задовољени доношењем Закона о враћању одузете имовине и обештећењу (2011). Највише, међутим, забрињава зашто задружни савези не траже да ЕУ и друге међународне институције не изврше притисак на државу Србију како би се одузета имовина задруга и задружних савеза односно генерација српских задругара најзад третирали равноправно са црквеном и имовином других физичких лица и вратила задружном сектору као правном следбенику.

Чак је и седиште некадашњег Главног савеза српских земљорадничких задруга у данашњој улици Ресавска на два кућна броја 13 и 15, по Закону о јединственим привредним коморама (1962), „без иједне паре“ преузела Привредна комора Србије и

никада га није желела вратити нити има намеру да га врати. А то је око 8.600 м² који на локацији 100 м испод цркве Светог Марка и 200 м изнад Београђанке вреде барем 30 милиона евра. За то време ПК Србије своју зграду на Теразијама издаје под закуп а задруге и задругари се „довијају како знају и умеју да саставе крај са крајем“ под утицајем аргументованог фаталистичког искуства: сви досадашњи режими у Србији су се понашали као антизадружни. Примера ради, у гаражама где су данас „100-коњаши различите металик боје“ за функционере ПКС некада су били подруми вина и ракије из задруга широм Србије одакле су се снабдевале београдске биртије и припремало пиће за извоз.

Креаторе економске политике треба подсетити да је потенцијал ЗЗ запошљавање 50.000 - 100.000 радника у наредних 5 година – под претпоставком да у својој држави добију исте бенефиције које је држава Србија до сада давала искључиво иностраним инвеститорима!? Директан ефекат, поред демографског оживљавања бројних опустелих села, био би повећање вредности извоза из сектора пољопривреде за најмање 50% вредности односно за додатних око 1,5 милијарди УС \$, а ефекат улагања у сектор прехранбене индустрије и трговине само кроз повећање цене по јединици извезеног пољопривредно-прехранбеног производа за додатних 30-50% - што на нивоу прошлогодишњег извоза од 2,7 милијарду УС \$ износи скромних 1,35 милијарди УС \$, односно тиме би удвостручили суфцит у спољнотрговинској размени једине извозно пропульзивне делатности у Србији!

Недавно је 38 оснивача дало по 200 CHF на име оснивачких улога и основало Задругу добрих домаћина „Срб мед“ са седиштем у неразвијеној општини Владимирци (и поред подршке високих званичника МЕРР и МПТШВ, два месеца смо се прегањали са Агенцијом за привредне региостре да назив задруге буде „Српски мед“ – али су нас аргументовано одбили јер закон прописује изразу посебног пројекта и добијање специјалне дозволе „надлежног органа“ ако желите да региструјете задругу са придевом српски! А можда смо без проблема могли да региструјемо са придевом „Антисрпски“ и имали би додатно бесплатни маркетинг целокупног не баш занемарљивог антисрпског миљеа у Србији, Европи и свету!? А најједноставнија рачуница показује следеће ефекте: ако се 5.000 пчелара у Србији удружи са чланским улозима по 200 CHF формирали би оснивачки капитал од 1.000.000 CHF са којим би пчелари-задругари сопственим средствима могли и у овој економској беди да опреме неки од хиљаде празних објекта у Србији. П.С. У својству председника Скупштине ЗДД „Срб мед“ нудим држави Србији три евра из свог џепа за напуштену фабрику „ФАСО“ у Владимирцима (из које је све већ распродато изузев зидова) у којој ћемо за годину дана запослити најмање 20 а за 3-5 година и преко 100 радника – уместо других који су у процесу постсоцијалистичке транзиционе приватизације добијали и више фабрика за мање од три евра! Ако наша задруга концентрише понуду и откупи 10.000 тона српског меда који се у ринфузу плаћа 2,5 – 3,5 евра по кг, исти би у комерцијалним паковањима могли да продамо задружним системима у Европи који имају ланце задружних хипермаркета по најмање двоструко већој цени за кг. Зашто креатори економске политике и доносиоци одлука о субвенцијама не почну размишљати и о интересима наших задругара, задруга, пчеларства и државе Србије, а не само о субвенцијама иностраним инвеститорима? Или нам то поручују да на неком „острвљу“ и ЗДД „Срб мед“ и све друге српске фирме региструју своје „ћерке“ као иностране фирме па да се представљамо као страни инвеститори и износимо неопорезовани профит под окриљем прописа о избегавању двоструког опорезивања?

Најзад, прве наше задружне млекаре у Пивницама и Чачку основане су пре формирања чувене холандске Campine – која је (за сада) одустала од куповине три највеће млекаре у Србији (Имлек, Новосадска и Суботичка). То само показује где је српско задругарство требало да буде да је у Србији било разумевања за задруге – које задругари оснивају ради одбране сопствених интереса и самосталног решавања њихових економских, социјалних и културних потреба.

А задругарима Србије упућујем само две поруке:

- *Уздај се у се и у своје кљусе!*
- *Срећан нам 90-ти Међународни дан задругарства у 2012 Међународној години задруга!*

П.С. Молим садашње и будуће државне функционере у Србији којима је стало до задругарства као нашег и њиховог „трећег сектора привреде“ да им секретарице у своје агенде убележе подсећање да је 91-ви Међународни дан задругарства у суботу, 6. јула 2013. године!

Проф. др Миладин М. Шеварлић
Професор ЗАДРУГАРСТВА на Пољопривредном факултету у Београду
и председник Задружног покрета

Проф. Др Миладин М. Шеварлић
Шеф Катедре економике пољопривреде и тржишта
Институт за агроекономију, Пољопривредни факултет (www.agrif.bg.ac.rs)
11080 Београд – Земун, ул. Немањина 6
Тел: 011.2615.315, лок. 403; Факс: 011.2193.659
Тел/Факс - стан: 011.316-44-96; Мобтел: 063.10.640.25
е-маил: milsevar@eunet.rs
Председник Друштва аграрних економиста Србије (ДАЕС, www.daes.org.rs)
Председник Савеза пољопривредних инжењера и техничара Србије (СПИТС, www.sits.rs)
Председник Задружног покрета (ЗП)
P Please think of the environment before you print this message and any attachments.